

Het coöperatiefeest te Luinjeberd.

Op 3 Augustus jl. bestond de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek „Ængwirden” te Luinjeberd 25 jaar en men heeft dit feit feestelijk gevierd.

Verskillende coöperatieve zuivelfabrieken in Friesland hebben de laatste jaren haar zilveren jubileum gevierd door het organiseren van een coöperatiefeest, waaraan alle leden met hun huisgenoten kunnen deelnemen en dat daardoor eigenlijk een feest is voor de gehele streek, waarin de fabriek gevestigd is.

H. L. SIEBENGA,
Voorzitter vanaf 1909.

K. J. VISSER,
Beheerder vanaf 1903.

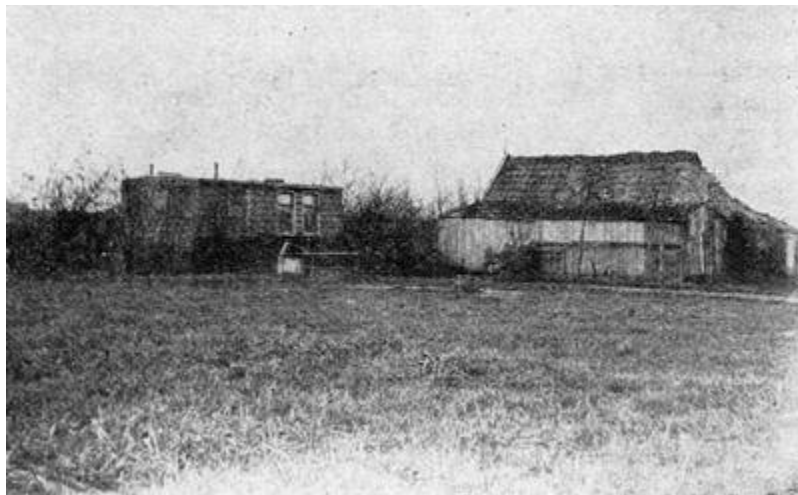
Dat het mogelijk is zulke feesten te organiseren en dat er door de leden der fabrieken zo algemeen aan wordt deelgenomen, als in de regel het geval is, toont reeds aan, dat de coöperatieve zuivelfabriek nog iets anders is dan het bedrijf waarin de melk der leden tot producten wordt verwerkt en tot waarde gebracht. De fabriek is ook een stuk van het bedrijf der leden, waarmede hun gehele bestaan en dat van hun gezin samenhangt en heeft zodoende meer dan alleen materiële betekenis.

Dit maakt dat het feest van de vereniging ook het feest van de leden is. Het saamhorigheidsgevoel en het grotere onderlinge vertrouwen, dat er door ontstaan is, heeft samenwerking ook op ander gebied mogelijk gemaakt en deze samenwerking heeft een algemene vooruitgang tot gevolg gehad. Vooral het feit, dat door de gezamenlijke verwerking de kleine boer evengoed als de grote zijn melk tot volle waarde ziet gebracht heeft in de streken met het opkomende kleinbedrijf belangrijk bijgedragen tot de verhoging van het algemeen welvaartspeil.

Zowel wat het ene als het andere betreft was er in Luinjeberd alle aanleiding tot feestviering, want door een goed polderbeheer, waardoor men een goede ontwatering gekregen heeft, het gebruik van kunstmest, waardoor men de opbrengst verhoogd heeft en door coöperatieve samenwerking, waardoor men de bereiding en de afzet der producten, de regeling van het krediet en de opbrengst per koe in de laatste kwart-eeuw sterk ver-

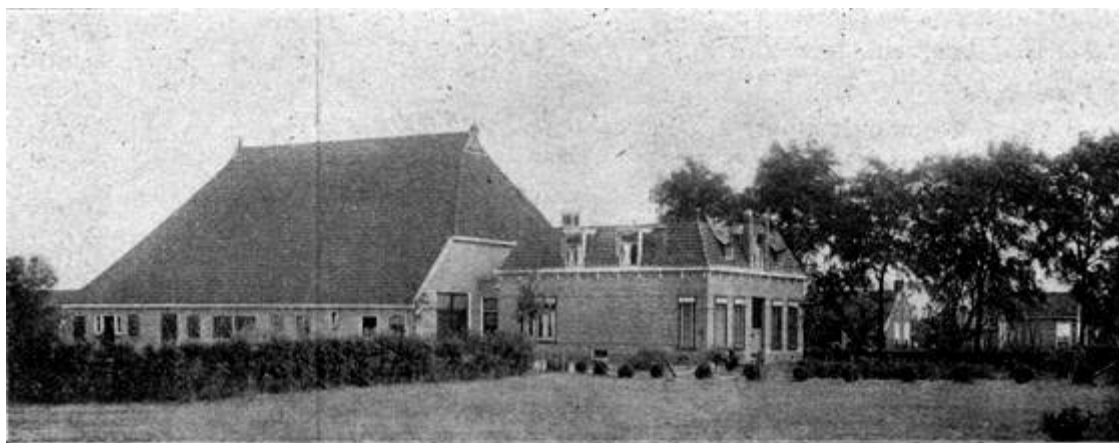
beterd heeft, is een streek, die door het vervenen, waarop geen in cultuur- brengen volgde, sterk was achteruitgegaan, tot een der meest welvarende „grietenijen" van Friesland geworden.

De op het feest genodigde gasten hebben dit laatste kunnen waarnemen op een rondrit waartoe het bestuur der fabriek hen, voorafgaand aan de officiële ontvangst, in de gelegenheid heeft gesteld. In de *uitgeveende* polders, die oorspronkelijk een sober bestaan opleverden of door hun moerassigheid slechts plaats boden voor waterwild en biezen, ziet men thans goed weiland met uitstekend vee en welvarende boerderijen.

Een boerderijtje, zoals er vroeger in deze veenstreek vele waren.

Hoe ook de opbrengst van het verveende land na de ontwatering nog is verhoogd, moge o.a. hieruit blijken, dat een grote boerderij in de omgeving van Tjalleberd, waarop oorspronkelijk 60 koeien werden gehouden, thans door vererving in vijf boerderijen is gesplitst, die tezamen aan 126 koeien plaats bieden.

Moderne boerderij van A. F. Koopmans aan „de Streek”.

De geschiedenis van de „Streek", in hoofdzaak omvattende Luinjeberd, Tjalleberd en Terband, werd aan de feestvierenden des avonds in de feesttent getoond in een speciaal daartoe door de heer Sj. de Zee in de Friesche taal in elkaar gezet „Forbyldingsspil Stribje" (Revue „Streven"). Aan de opvoering dezer revue werd medegewerkt door een 80 personen, allen leden en zons en dochters van leden der vereniging.

Wij zullen er ons niet aan wagen het spel te beoordelen, dat door deze dilettanten werd gegeven, maar wel willen wij verklaren, dat het indruk op ons gemaakt heeft en dat wij het een zeer gelukkige gedachte van het bestuur en de beheerder der fabriek achten, een

dergelijk spel te laten opvoeren, omdat er naar ons gevoel een stuk inwendige propaganda van de beste soort voor de landbouwcoöperatie in schuilt.

Coöperatief handkrachtfabriekje, dat tot 1905 te Tjalleberd beston

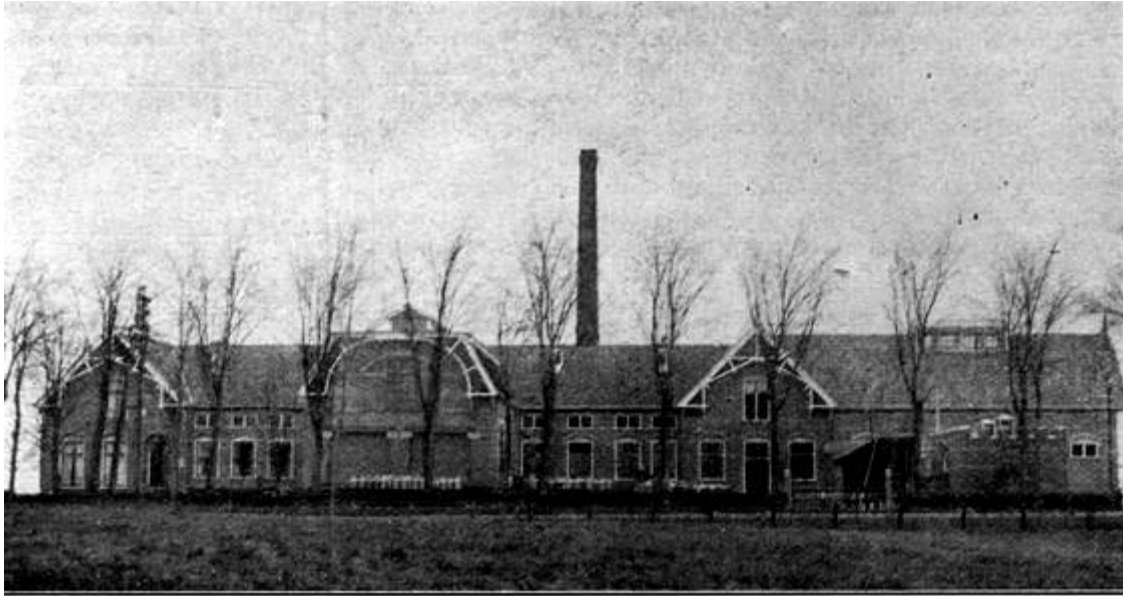
Wij zagen daar eerst de monniken van het klooster Steenkerk, die aan de boeren van de „Streek" het vervenen en betere bebouwing van de grond wilden leren naar het voorbeeld dat zij zelf bij hun klooster gaven. De boeren, vasthoudend aan het oude, wensten dit echter niet en meenden dat het zo goed ging.

Toen kwamen de verveners uit andere streken - Giethoorn vooral - en begonnen het veen uit te graven. Hierdoor kwam er veel werk en werd er goed verdiend, hetgeen de mensen naar de streek lokte. Het vervenen raakte echter gedaan en grote oppervlakten waren herschapen in plassen en poelen, die geen bestaan boden. Bij de verkoop van het veen was er geen rekening mee gehouden, dat het onderliggende land ontwaterd en in cultuur moest worden gebracht en nu ontbrak het aan durf en het nodige geld.

Er was een overbevolking ontstaan, die geen inkomst meer had en dientengevolge armoede leed. Er gingen er naar Amerika, maar dit kon de streek niet helpen, tot er een flink polderbestuur kwam, dat de ontwatering krachtig ter hand nam. Ook hiervan wilden de boeren eerst niet weten, maar men zette door en na verloop van tijd kwamen er uitgestrekte oppervlakten bloot, die met behulp van modder uit andere streken tot vruchtbaar weiland gemaakt konden worden.

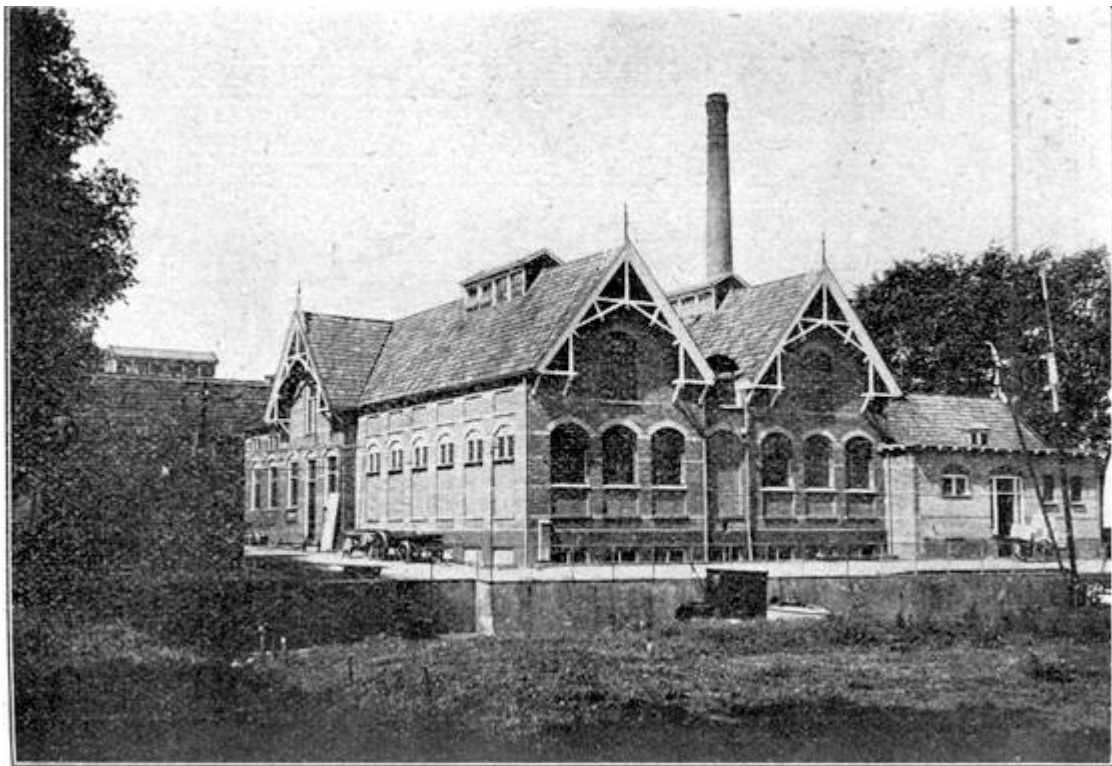
Het veehouders- en zuivelbedrijf kreeg hierdoor hoe langer hoe meer betekenis en toen men in 1901 besloot tot de oprichting van een coöperatieve fabriek was ook de bereiding en de afzet der producten in goede handen. De geest van samenwerking en het grotere onderlinge vertrouwen, die daardoor tevens ontstonden, het gebruik van kunstmest, controle op het melkvee, en een betere regeling van de verkoop van nog te vervenen polders deden het overige en zo kwam er weer welvaart in de streken waar tevoren de armoede rondwaarde.

Dit alles werd ons in het „For byldingsspil Stribje" in een samenspraak tussen „de Streek", „de Gritiny Ængwirden" en „de Welvaart", benevens de nodige zangnummers ten gehore gebracht, maar ook aan de verdere organisatie der coöperatieve zuivelfabrieken had men hierbij een plaats toegekend.

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek „Ængwirden“ te Luinjeberd.

Hoe de fabrieken de Bond vormden en deze bond in samenwerking met zijn zeven zusterorganisaties de F.N.Z., dit alles - de Bonden uitgebeeld in de kleederdrachten der betreffende provincies - werd ons door „*Friesland*“ en de „*de Coöperatie*“ verteld.

Vervolgens kregen ook de Friesche organisaties voor de verkoop (exportvereniging), de kredietregeling (zuivelbank), de bereiding van melkproducten (condensfabriek), de hulpstoffen (stremselfabriek) een beurt en tenslotte werd zelfs de reclame voor natuurboter en het rijksbotermerk, waarvoor die voor de margarine wijken moest, ten tonele gevoerd.

Deze uitbeelding der organisatie en de rol, welke deze in de zuivelcoöperatie vervult, danken wij zeker voor het grootste deel aan het belangrijke aandeel, dat de beheerder der fabriek, de heer K. J. Visser, in de voorbereiding van dit feest heeft gehad. Van een stille werker, maar niettemin krachtige steunpilaar voor de voortgezette zuivelorganisatie zoals de heer Visser is, is het te verwachten, dat hij ook de leden zijner fabriek van het nut dier organisatie wil doordringen.

Wij menen dat hij hierin ten volle is geslaagd, want hetgeen bij dit feest gegeven is, moet tot het gevoel der boeren spreken en het geld, hieraan besteed, achten wij dan ook zeer nuttig aangewend. Vooral ook waar zo ruim de gelegenheid geboden wordt aan de zons en dochters der leden, hetzij om zelf aan de uitvoering van het feest mee te werken, hetzij om dit bij te wonen en mede te maken, achten wij dit een propaganda voor de coöperatie van nu en voor de toekomst, waarvan men nauwelijks de strekking kan overzien.

De leden der fabriek zullen er door gesterkt zijn in hun vertrouwen in de eigen zaak, maar de jongeren - de leden van straks - is er mede op een wijze, die het best tot het gevoel spreekt, de weg gewezen die zij, eenmaal zelf boer en boerin zijnde, bewandelen moeten, om te zijn en te blijven wat hun van oudsher in het bloed zit, n.l. vrije boeren in een vrij bedrijf, die door middel hunner organisatie kunnen meepraten over alles wat nu en op den duur voor hun bestaan van belang kan zijn en die op die wijze hun bedrijf tot de hoogste opbrengst kunnen opvoeren.

Besturen van zuivelcoöperaties, die de behoefte gevoelen de onderlinge band der leden te versterken en die menen dat aan het opkomende geslacht meer dan totnogtoe de ideële betekenis der coöperatie moet worden bijgebracht, zullen het op den duur goede leden der coöperatie zijn - en wij menen dat hieraan tegenwoordig schier alle coöperaties behoefte hebben - raden wij aan het in Friesland gegeven voorbeeld te volgen en bijeenkomsten te organiseren, zoals wij dit pas in Luinjeberd mochten bijwonen. De propaganda voor de coöperatie, op deze aangename en zeer gepaste wijze gevoerd, zal gaarne worden geaccepteerd en mede daardoor een naklank vinden zoals moeilijk op andere wijze is te verkrijgen.

**Statistisch overzicht der C. Z. „AEngwirden” te Luinjeberd
vanaf de oprichting.**

Boekjaar.	Verwerkte K.G. melk.	Betaald melkgeld.	Betaalde onkosten.	Gemidd. %.	Aflossing.	Afschrij- vingen.	Bijschrijving Leden- Aandeelen.	Aantal leden.	Aantal koelen.
10 Febr.— 12 Mei 1902	644644	f 25478.90	f 5555.70 ⁵		f 2200.—	f 1000.—	f 1000.—	118	962
1902—1903	2900445	115736.70	21124.49	5.11	2200.—	5921.84	1100.—	124	988
1903—1904	3095475	119731.71	26373.22 ⁵	5.15	2200.—	1100.—	1100.—	125	1034
1904—1905	5257196	138597.48	25764.75	5.07	2200.—	1100.—	1200.—	149	1500
1905—1906	4128461	189876.11	25219.66 ⁵	5.13	2500.—	1300.—	1485.50	165	1420
1906—1907	4789924	226379.61	25766.71	5.09	3000.—	1540.70	1600.—	184	1678
1907—1908	5887561	258383.85	29611.02 ⁵	5.05	3200.—	1600.—	1600.—	197	1695
1908—1909	5628159	246430.55	31799.15	5.05	3200.—	1711.44	1488.56	195	1715
1909—1910	5412427	281253.41	31706.34	5.05	3200.—	1750.—	1750.—	196	1639
1910—1911	5664979	284658.98	32819.19 ⁵	5.02	3500.—	2500.—	2000.—	190	1637
1911—1912	5297515	308188.95	36041.55	5.09	4500.—	3000.—	3000.—	191	1637
1912—1913	5880175	319749.40	39377.11	5.12	6000.—	3000.—	3000.—	200	1764
1913—1914	6509475	344415.33	47024.15	5.10	7300.—	3650.—	3650.—	212	1857
1914—1915	6658638	419745.20	60732.05 ⁵	5.16	2000.—	9000.—	1000.—	218	1986
1915—1916	7427706	693906.95	113650.74 ⁵	5.16	2000.—	19700.—	4455.57	215	2014
1916—1917	6914975	652763.38	231867.10 ⁵	5.09	2000.—	9500.—	5457.—	220	2058
1917—1918	5485270	560034.82	161411.35 ⁵	5.08	2000.—	8511.78	5485.—	223	1827
1918—1919	4652142	576915.09	115778.42 ⁵	5.08	2000.—	8000.—	4652.08	219	1876
1919—1920	5276511	569403.32	108806.02 ⁵	5.16	2000.—	7000.—	5276.51	217	1786
1920—1921	5346985	701841.92	106790.59 ⁵	5.22	2000.—	3468.73	2673.—	216	1849
1921—1922	6163746	599207.41	105126.73	5.16	2000.—	5000.—	1849.—	226	1992
1922—1923	6391576	563371.88	94977.54	5.19	2000.—	4578.76 ⁵	1597.—	226	1967
1923—1924	6915870	575891.87	97164.02 ⁵	5.22	2000.—	5035.30	2073.81	225	2010
1924—1925	6765260	672135.78	96214.71	5.27	2000.—	2500.—	1351.80	232	2099
1925—1926	7454057	730222.64	106187.01 ⁵	5.21	2000.—	7000.—	1490.—	237	2279